

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3070/2021, ECLI:CZ:NS:2022:22.CDO.3070.2021.1

Číslo: 48/2023

Právní věta:

Prokáže-li se v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, že v tzv. zákonném režimu nabytí věc jeden z manželů nebo oba manželé společně za trvání manželství, má se za to, že věc je součástí společného jmění manželů. Ten, kdo tvrdí, že jsou splněny podmínky pro nezařazení věci do společného jmění manželů uvedené zejména v § 709 odst. 1 a 3 o. z., nese ohledně tohoto tvrzení důkazní břemeno. To platí v poměrech mezi manželi i pro věc evidovanou ve veřejném seznamu jako vlastnictví jen jednoho z účastníků.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.07.2022

Spisová značka: 22 Cdo 3070/2021

Číslo rozhodnutí: 48

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Společné jmění manželů

Předpisy: § 709 odst. 1 o. z.

§ 709 odst. 3 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. [35 Odo 801/2002](#), uveřejněný pod číslem 50/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. [31 Cdo 2008/2020](#), uveřejněný pod číslem 44/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3108/2010](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2020, sp. zn. [22 Cdo 1287/2020](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2005, sp. zn. [22 Cdo 2615/2004](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. [22 Cdo 1202/2019](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1506/2013](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1433/2015](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. [22 Cdo 883/2010](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. [22 Cdo 2793/2006](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. [22 Cdo 2779/2008](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 13 Co 6/2021, ve výroku pod bodem I, pokud jím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ve výrocích pod body I a III, a ve výrocích o náhradě nákladů řízení a odvolacího řízení pod body II a III, jakož i rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 33 C 307/2019, ve výrocích pod body I a III, věc v uvedeném rozsahu vrátil Okresnímu soudu Brno-venkov k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Brno-venkov („soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 31. 8. 2020, č. j. 33 C 307/2019-191, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal, aby žalované byla uložena povinnost vyklidit pozemek parc. č. 1, jehož součástí je stavba č. p. 2, zapsaný u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště B. na LV č. 3 pro obec a k. ú. B. (výrok I), aby bylo zrušeno právo žalované užívat pozemek parc. č. 1, jehož součástí je stavba č. p. 2, zapsaný u Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj, Katastrální pracoviště B. na LV č. 3 pro obec a k. ú. B., aby žalované nebylo přiznáno právo na náhradní bydlení (výrok II), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III).

2. Žalobce se domáhal, aby žalované byla uložena povinnost vyklidit nemovitost, ve které se nacházela rodinná domácnost účastníků s tím, že zaniklo manželství účastníků a dům (jako součást pozemku) je ve výlučném vlastnictví žalobce; ten je jako výlučný vlastník zapsán v katastru nemovitostí. Pozemek byl zakoupen a dům zřízen před 1. 1. 2014. Manželství účastníků bylo rozvedeno v roce 2019.

3. Žádal též, aby bylo zrušeno právo žalované užívat uvedený pozemek; v této části opíral žalobu o § 768 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník („o. z.“).

4. Žalovaná namítala, že jak dům, tak pozemek jsou součástí společného jmění manželů, neboť byly nabyty za trvání manželství, a to alespoň částečně za prostředky náležející do společného jmění. Soud proto musel jako předběžnou řešit otázku, zda předmětné nemovitosti jsou ve výlučném vlastnictví žalobce, jak tvrdil žalobce, nebo zda jsou ve společném jmění manželů („SJM“), jak tvrdila žalovaná.

5. Soud prvního stupně aplikoval při řešení předběžné otázky právní úpravu účinnou do 31. 12. 2013, tj. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Vyšel ze zjištění, že účastníci řízení byli manžely od 2. 6. 2007 do 24. 9. 2019. Jak pozemek p. č. 1 v k. ú. B., tak dům č. p. 2 na tomto pozemku nabyli za trvání manželství, a to pozemek kupní smlouvou ze dne 28. 6. 2007 s účinky vkladu práva do katastru nemovitostí ke dni 11. 7. 2007, dům byl stavěn za trvání manželství v letech 2011 až 2013, jako rozestavěná budova byl k zápisu do katastru nemovitostí ohlášen dne 7. 10. 2011.

6. Žalobce podle soudu prvního stupně nesl v řízení důkazní břemeno o tom, že kupní cenu pozemku i náklady na výstavbu domu hradil v plném rozsahu ze svých výlučných prostředků [§ 143 odst. 1 písm. a), § 144 obč. zák.]. Kupní cena pozemku činila 1 563 858 Kč, zaplacená byla tak, že byla odepsána z účtu žalobce vedeného u ČSOB, a. s., na kterém byly uloženy jak výlučné prostředky žalobce, tak i prostředky společné. Pozemek i dům byly podle soudu pořízeny částečně za prostředky náležející do SJM; na tomto závěru nemůže ničeho měnit ani čl. III. odst. 2 kupní smlouvy ze dne 28. 6. 2007, kde žalovaná výslovně prohlásila, že na zaplacení kupní ceny (pozemku) byly použity výlučně peněžní prostředky, které nepocházejí ze společného jmění manželů.

7. Tvrzení žalobce, že žalovaná v řízení uplatnila námitku relativní neplatnosti, neboť „označila veškeré dispozice žalobce nad 10 000 Kč za neplatné, a že tudíž v důsledku takto neplatného právního jednání nemohla být stavba nabyta do SJM“ odmítl soud s tím, že „není pravdou, že by se žalovaná dovolala relativní neplatnosti“.

8. Žalobu v části pod bodem II zamítl soud proto, že ve věci nelze aplikovat § 768 o. z., neboť toto ustanovení se netýká nemovitostí v zaniklém, leč nevypořádaném SJM.

9. Krajský soud v Brně („odvolací soud“) rozsudkem ze dne 29. 4. 2021, č. j. 13 Co 6/2021-237, rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I a II potvrdil (výrok I), rozsudek soudu prvního stupně ohledně výše nákladů řízení před soudem prvního stupně změnil (výrok II), a uložil žalobci nahradit žalované náklady odvolacího řízení (výrok III).

10. Odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně, vyšel z toho, že pozemek byl pořízen za trvání manželství účastníků a na zaplacení kupní ceny byly zčásti použity jejich společné peněžní prostředky; důkazní břemeno o tom, že je ve výlučném majetku žalobce, leží na žalobci (§ 144 obč. zák.). Pokud byla kupní cena pozemku zaplacená převodem peněžních prostředků z účtu žalobce, nelze určit, jaké konkrétní prostředky (společné nebo výhradní) byly na zaplacení kupní ceny použity, a je tak třeba mít za to, že kupní cena byla zaplacená částečně z peněz náležejících do společného jmění manželů.

11. Na výše uvedený právní závěr nemá podle odvolacího soudu vliv ani skutečnost, že uzavření kupní smlouvy dne 28. 6. 2007 předcházelo uzavření smlouvy o smlouvě budoucí ze dne 17. 5. 2007, ani prohlášení žalované v kupní smlouvě v článku III odst. 2, neboť v řízení bylo prokázáno, že kupní cena byla částečně zaplacená ze společných peněžních prostředků.

12. K žalobě na úpravu bydlení podle § 768 o. z. odvolací soud uvedl: „Žaloba na úpravu bydlení po zániku manželství je přípustná pouze ve vztahu k domu nebo bytu. Tato skutečnost vyplývá přímo z § 768 a násl. O. z. Pokud se tedy žalobce domáhal úpravy bydlení na pozemku po zániku manželství, pak soud prvního stupně žalobu v této části zcela správně zamítl.“ Dále pak s odkazem na odbornou literaturu konstatoval: „Žalobu na úpravu bydlení po zániku manželství je možné věcně projednat pouze v případě, týká-li se domu nebo bytu, kde se ke dni zániku manželství nacházela rodinná domácnost bývalých manželů. Upravit poměry bydlení po zániku jejich manželství lze tedy podle § 768 a násl. O. z. pouze v případě, kdy rodinná domácnost k domu nebo bytu existovala v okamžiku rozvodu jejich manželství. Ze skutkových tvrzení žalobce ovšem vyplývá, že žalobce a žalovaná rodinnou domácnost nevedou nejpozději od prosince roku 2018 a jejich manželství bylo rozvedeno dne 24. 9. 2019. Lze proto uzavřít, že ke dni zániku jejich manželství již rodinnou domácnost v domě nevedli.“ Proto žalobě v této části nebylo možné vyhovět.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce (dále též „dovolatel“) dovolání. Jeho přípustnost

podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („o. s. ř.“), spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a rovněž na vyřešení právní otázky, která nebyla dovolacím soudem doposud řešena.

14. Dovolatel uvádí, že odvolací soud a soud prvního stupně se odchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při posuzování vlastnictví k pozemku parc. č. 1, jehož součástí je stavba s č. p. 2, k. ú. B., který zahrnul do společného jmění manželů, ačkoliv byl pořízen z majetku náležejícího do výlučného vlastnictví žalobce.

15. Právo nabýt pozemek vzniklo již na základě budoucí kupní smlouvy uzavřené před manželstvím. I budoucí kupní smlouva zakládá pohledávku (kterou lze vlastnit, či s ní jako s věcí disponovat) na povinnost uzavřít kupní smlouvu. Proto „se nepochybně jedná o transformaci výlučného majetku žalobce, který do společného jmění manželů nespadá (ustanovení § 143 odst. 1 písm. a) zák. č. 40/1964 Sb., obč. zák., resp. § 709 odst. 1 písm. d) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění).“ Je tu rozpor se stanoviskem Nejvyššího soudu, publikovaným pod č. [42/1972](#) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní.

16. Rozpor s ustálenou rozhodovací praxí spočívá v tom, že soudy odchylně hodnotily povahu prohlášení jednoho z manželů v kupní smlouvě k otázce nabytí věci do společného jmění manželů (soukromá listina) jako smluvní modifikaci společného jmění manželů. Soudy nesprávně přenesly důkazní břemeno o správnosti soukromé listiny a původu peněz užitých k zaplacení kupní ceny za pozemek na toho, kdo pravost listiny prokázal (žalobce), ačkoliv tížilo toho, kdo vůli na listině projevil (žalovanou). V souvislosti s tím odkazuje dovolatel na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. [27 Cdo 2756/2018](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. [22 Cdo 3646/2018](#), či na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2000, sp. zn. [22 Cdo 617/99](#).

17. Dále v rozporu s rozhodovací praxí dovolacího soudu odvolací soud dospěl k závěru, že smísení jakékoli částky na bankovním účtu, na němž se nacházejí výlučné prostředky jednoho z manželů, z nichž má být hrazena kupní cena nemovité věci (bez ohledu na to, kolik se na daném bankovním účtu nachází „výlučných“ peněz), vede k závěru o změně režimu těchto peněžních prostředků, které jsou nadále součástí společného jmění manželů. Tento právní závěr se odchyluje od závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#).

18. Otázka právního režimu stavby na pozemku ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, která byla do katastru nemovitostí zapsána za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve prospěch jen jednoho z manželů jako samostatná věc, a která po 1. 1. 2014 s odkazem na ustanovení § 3054 o. z. přestala jako samostatná věc existovat a stala se součástí věci hlavní (pozemku), nebyla dovolacím soudem doposud řešena. Daný právní stav vylučuje, aby soud jako předběžnou otázku hodnotil vlastnictví věci, která zanikla.

19. Soudy nesprávně vyhodnotily vztah ustanovení § 144 obč. zák. a § 3028 o. z.; § 144 obč. zák. za nové právní úpravy použitelný není, ani když je ve věci aplikován zákon č. 40/1964 Sb., neboť se jedná o svojí povahou procesní normu. Soudy tak nesprávně dospěly k závěru, že důkazní břemeno ohledně tvrzení, že věc spadá do výlučného majetku dovolatele, leží na dovolateli, a to s ohledem na nesprávné vyhodnocení vztahu mezi § 144 obč. zák. a § 980 o. z. Důkazní břemeno ohledně prokázání, že nemovitost spadá do výlučného vlastnictví dovolatele, tedy neleží na dovolateli, s ohledem na jemu svědčící zápis v katastru nemovitostí.

20. Dále soudy obou stupňů, v rozporu s judikaturou v dovolání uvedenou, nesprávně nepřihlédly k tomu, že žalovaná uplatnila v podání ze dne 16. 7. 2020 námitku relativní neplatnosti ohledně dispozic na účtech dovolatele co do částek přesahujících 10.000 Kč. Vzhledem k uplatnění této

námítky tedy nedošlo k nabytí předmětných nemovitostí do společného jmění manželů.

21. Dovolatel dále tvrdí: „V rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena otázka podmínek k projednání žaloby podané s odkazem na ustanovení § 769, resp. § 768 o. z. V této věci odvolací soud, pokud se zabýval posouzením eventuálního petitu, vyšel z předpokladu, že pro věcné projednání žaloby je nezbytné, aby 'ke dni rozvodu manželství' účastníci (manželé) sdíleli rodinnou domácnost v dané nemovitosti, u níž žádají řešit otázku bydlení. Tento závěr má žalobce za nesprávný z toho důvodu, že zákonné ustanovení ničeho o okamžiku, do něhož měli manželé sdílet rodinnou domácnost, neuvádí. Takový výklad nepřipustně nutí rozvádějící se páry spolu dlít formálně v rodinné domácnosti, ač k tomu není žádný rozumný důvod.“

22. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

23. Žalovaná se k dovolání vyjádřila podáním ze dne 20. 9. 2021; polemizuje s dovolací argumentací a navrhuje, aby dovolání bylo odmítnuto, případně zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

24. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod, uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné.

25. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

26. Přípustnost dovolání zakládá, jak blíže rozvedeno dále, skutečnost, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a na posouzení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

K důkaznímu břemenu ve sporu o to, zda věc je předmětem společného jmění manželů:

27. Soudy vyšly z toho, že ve věci je třeba aplikovat § 144 obč. zák., podle kterého platí: „Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.“ Dovolatel poukazuje na procesní charakter tohoto ustanovení a tvrdí, že - byť je věc jinak třeba posoudit podle § 143 a násl. Obč. zák. - není již použitelné. „Právní závěr soudu prvního stupně by zaváděl dualitu režimu společného jmění, kdy by v části majetku nabytého před účinností NOZ (tím má na mysli zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pozn. Dovolacího soudu) byla u stejných manželů dána tato zákonná domněnka, ale v případě majetku nabytého po účinnosti NOZ již nikoli“. Poukazuje i na účinky domněnky uvedené v § 980 a násl. O. z.; tvrdí, že tato domněnka svědčila v jeho prospěch a tak jej nebylo možné zatížit důkazním břemenem o tom, že věc je v jeho výlučném majetku.

28. Rozhodnutí odvolacího soudu v této části závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, výslovně vyřešena, a to otázky důkazního břemene ve sporu ohledně toho, zda věc patří do společného jmění manželů (zde nemovitost evidovaná v katastru nemovitostí). Dovolání je tak v této části přípustné, není však důvodné.

29. Dovolací soud při řešení otázky důkazního břemene mezi stranami vychází z tzv. Rosenbergovy teorie dělení důkazního břemene, označované jako teorie analýzy norem, která je i současnou civilistickou doktrínou považována za primární a odpovídající procesním pravidlům obsaženým v účinném občanském soudním řádu (k tomu srovnej: Rosenberg, L.: Die Beweislast auf der Grundlage des Bürgerlichen Gesetzbuches und der Zivilprozessordnung, první vydání 1900, druhé, podstatně doplněné vydání 1922, citován in: Macur, J.: Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu, Brno, Masarykova univerzita, 1996, str. 65 a násl. A 79 - viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3108/2010](#)).

30. Tato teorie vychází ze struktury právních předpisů a na důkazní břemeno usuzuje podle právních účinků tvrzených jednou nebo druhou procesní stranou. Podle teorie analýzy norem je nutno vycházet ze základního pravidla, podle něhož každá strana má tvrdit a dokazovat skutečnosti, které odpovídají skutkovým znakům právní normy, na níž zakládá svůj nárok nebo námitky v daném řízení. Rozhodujícím kritériem dělení důkazního břemene jsou v tomto pojetí právní normy.

31. Základní pravidlo dělení důkazního břemene vycházející z této teorie stanoví, že procesní strana, jejíž procesní cíle nelze dosáhnout bez použití určité právní normy, nese břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně splnění skutkových předpokladů uplatnění této normy. Každá strana má proto dokázat skutkové předpoklady právní normy, která je této straně příznivá. Při úvaze o tom, které normy mají být pokládány za příznivé žalobci a které za příznivé žalovanému, se vychází z principu stavby norem, který je dán vzájemným postavením tzv. základní normy (někdy označované i jako „nároková norma“) a protinormy. Základní norma zakládá určitý právní nárok či právo. Žalobce je zatížen důkazním břemenem ohledně všech znaků skutkové podstaty této základní normy, ledaže by pro některý z nich platilo zvláštní pravidlo dělení důkazního břemene (např. jako je tomu u presumpce dobré víry).

32. Žalovaný se může proti žalobě bránit různými způsoby, včetně toho, že bude přednášet skutečnosti, které navazují na žalobcem přednesený skutkový stav (přínejmenším jej připouštějí jako možný), ale které zároveň spadají pod skutkovou podstatu jiné právní normy, jejíž účinky vylučují právní následek plynoucí ze základní (nárokové) normy. Jde tedy o model „ANO - ALE“. Protinorma působí proti normě základní. Buď zabraňuje vzniku účinků základní normy, takže tyto její účinky se vůbec nemohou uplatnit a právní výsledek jejího působení nenastane, anebo nastane situace, kdy protinorma uplatní své působení později, takže právo, které vzniklo a uplatnilo se jako účinky normy základní, bude později působením účinků protinormy zrušeno; může jít i o protinormu mající za následek zánik vymahatelnosti nároku (promlčení). K tomu viz Macur, J.: tamtéž, str. 65 a násl.; Lavický, P.: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním. Praha: Nakladatelství Leges, 2017; viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2020, sp. zn. [22 Cdo 1287/2020](#).

33. Základní norma týkající se nabytí věci do SJM byla obsažena v § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. [o závazky, jejichž režim je upraven v § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák., v tomto řízení nejde]. Společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství. Protinorma stanoví, že do SJM nepatří majetek nabytý za podmínek uvedených v základní normě, pokud byl získán dědictvím nebo darem, majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc

vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka. Struktura této normy (§ 143 odst. 1 obč. zák.) určuje rozložení důkazního břemene; ten, kdo tvrdí, že jde o majetek v SJM, prokazuje, že byl nabyt za trvání manželství; prokáže-li se tato skutečnost, je na tom, kdo nabytí do SJM i za tohoto stavu popírá, aby prokázal, že nastaly skutečnosti uvedené v protinormě.

34. Z toho se podává, že rozložení důkazního břemene není závislé na § 144 obč. zák., ale na struktuře § 143 odst. 1 obč. zák.; domněnka uvedená v § 144 obč. zák. je tak nadbytečná.

35. To obdobně platí i pro dokazování v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; prokáže-li se, že věc nabyt v tzv. zákonném režimu jeden z manželů nebo oba manželé společně za trvání manželství, má se za to, že věc je součástí společného jmění; toho, kdo přesto tvrdí, že jsou splněny podmínky pro nezařazení věci do společného jmění, uvedené zejména v § 709 odst. 1 pod písm. a) až e) o. z., tíží důkazní břemeno ohledně skutečností tam uvedených. Tento závěr ostatně sdílí i aktuální komentářová literatura (k tomu srovnej Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 772 a tam citovaná literatura, dále pak Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 146).

36. Je otázka, zda se uvedené vztahuje na věci (zpravidla nemovitosti) evidované ve veřejném seznamu, zpravidla katastru nemovitostí.

37. Je-li právo k věci zapsáno do veřejného seznamu, má se za to, že bylo zapsáno v souladu se skutečným právním stavem (§ 980 odst. 2 o. z. věta první).

38. Interpretace textu právního předpisu nemůže spočívat jenom na jeho jazykovém výkladu, ale také na dalších metodách, jako je kupř. výklad teleologický. Jazykovým výkladem, v jehož rámci je zjišťován sémantický význam vykládaného ustanovení, interpretace samozřejmě vždy začíná. „Jazykový výklad je pouhým prvotním přiblížením se právní normě, jejímž nositelem je právní předpis (viz náleží pléna Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#); ve vztahu k současnému občanskému zákoníku náleží Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. [I. ÚS 1587/17](#)). Odpověď na otázku, zda je text zákona skutečně přesným vyjádřením právní normy, či zda je zapotřebí jej vykládat restriktivně nebo naopak extenzivně, nebo zda má být právní norma jinak zpřesněna, mají dát další interpretační metody (srov. Náleží Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 2427/12](#)). Vázanost soudce zákonem (čl. 95 odst. 2 Ústavy) neznamena vázanost jeho slovy (doslovným zněním), ale smyslem. Podle náleží pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#) (a mnoha náleží jej citujících) soud „není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci“.

39. Jestliže se soudce odchyluje od nejširšího možného jazykového významu textu právního předpisu, nejde již o pouhou interpretaci, ale o tzv. soudcovské dotváření práva. Ta je možná jenom tehdy, pokud existuje tzv. mezer v zákoně. Mezer mohou být různé druhy. Patří k nim i nepravé zakryté mezery: „O nepravou zakrytou mezeru jde tehdy, je-li text zákona formulován příliš široce, takže je nutno jej za pomoci teleologické redukce interpretovat úžeji, než jak by se zdálo podle jeho jazykového znění. Jde tedy o odepření aplikace daného ustanovení na případy, na které sice dopadá jeho dikce, nikoli však smysl a účel“ (viz náleží Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. [I. ÚS 318/06](#); k teleologické redukci viz dále též náleží pléna Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [Pl. ÚS 41/02](#). K tomu dále viz podrobně Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022, 2. vydání, s. 68 a násl., a další literaturu tam uvedenou).

40. O takový případ jde i v § 980 odst. 2 o. z. Jeho jazyková formulace je velmi široká a nijak neomezuje dosah tohoto ustanovení a jeho aplikaci v různých situacích. Podle slovního znění tedy dopadá jak na třetí osoby, které vycházejí ze stavu zapsaného v katastru nemovitostí, tak na samotné manžele. Vzhledem k tomu, že jazykový výklad není jedinou ani rozhodující metodou, je nutno provést teleologický výklad tohoto ustanovení.

41. Smyslem a účelem presumpce správnosti zápisu ve veřejném seznamu je ochrana každého, kdo jedná v důvěře v zápis v katastru nemovitostí (či jiném veřejném seznamu). Jde o to, aby se každý mohl na tyto zápisy spolehnout. Chrání se tedy dobrá víra v to, že zápis je správný a úplný. Jinak řečeno, úprava veřejných seznamů včetně § 980 odst. 2 o. z. byla přijata za účelem ochrany právní jistoty třetích osob jednajících v důvěře ve správnost a úplnost zápisů v těchto seznamech.

42. Ustanovení § 980 odst. 2 o. z. má chránit třetí osoby (veřejnost), které vycházely ze stavu zapsaného v katastru nemovitostí, i když tento stav neodpovídal skutečnosti. Manžela toho, kdo je v katastru nemovitostí zapsán jako vlastník, však za „veřejnost“ či „třetí osobu“ považovat nelze. To je ostatně zřejmé z toho, že pokud by byla domněnka obsažená v § 980 odst. 2 o. z. vztažena i na poměr mezi osobou zapsanou jako vlastník v katastru nemovitostí a jejím manželem, důsledkem by nebyla ochrana manžela nezapsaného jako bezpodílový spoluvlastník, ale ztížení jeho situace. Nestálo by mu prokázat, že věc byla nabyta za trvání manželství, ale ještě by jej tížilo důkazní břemeno ohledně neexistence výjimek z nabytí do SJM. Účelem § 980 odst. 2 o. z. však není ztížení situace manžela knihovního vlastníka, ale poskytnutí ochrany třetím osobám.

43. Zákonná ochrana se týká třetích osob jednajících v důvěře v zápis do veřejného seznamu (zde katastru nemovitostí), což je vidět třeba při nabývání od neoprávněného podle § 984 o. z. Manžel knihovního vlastníka není tím, koho by bylo zapotřebí takto chránit; naopak je to on, kdo se mohl a měl postarat o uvedení případného nesprávného zápisu do souladu se skutečným právním stavem.

44. Účelem § 980 odst. 2 o. z. je ochrana dobré víry třetích osob - domněnka správnosti a úplnosti zápisu má zaručit, aby se na (formálně) zapsaný stav v katastru nemovitostí mohl každý spolehnout, i když je v rozporu se stavem skutečným. Dosah § 980 odst. 2 o. z. by neměl jít dál, než kam sahá jeho účel. Proto je zapotřebí pomocí teleologické redukce zúžit příliš široce formulovaný text tohoto ustanovení a dovodit, že § 980 odst. 2 o. z. se vztahuje na třetí osoby, nikoliv na vzájemný vztah mezi manžely týkající se nemovitosti evidované v katastru nemovitostí jako vlastnictví jen jednoho z nich. Nemůže proto ani mít vliv na rozdělení důkazního břemene ve sporu (bývalých) manželů o určení, že věc je součástí SJM.

45. Prokáže-li se tedy v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, že věc nabyt v tzv. zákonném režimu jeden z manželů nebo oba manželé společně za trvání manželství, má se za to, že věc je součástí společného jmění; toho, kdo tvrdí, že jsou splněny podmínky pro nezařazení věci do společného jmění, uvedené zejména v § 709 odst. 1 a 3 o. z., tíží důkazní břemeno ohledně skutečností tam uvedených. To platí v poměrech mezi manžely i pro věc evidovanou ve veřejném seznamu jako vlastnictví jen jednoho z účastníků.

46. Jestliže soudy v dané věci vyšly z toho, že pokud nemovitost byla nabyta za trvání manželství, leželo důkazní břemeno ohledně skutečností zakládajících tzv. výluky ze SJM na žalobci, je jejich právní názor správný a uplatněný dovolací důvod ohledně řešení této otázky není dán.

K povaze prostředků na bankovním účtu dovolatele:

47. Přípustnost dovolání spatřuje dovolatel v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, představované např. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#), a to v otázce „smísení“ částek na bankovním účtu jednoho z manželů,

kdy část uložených prostředků má původ ve výlučných prostředcích a druhá v SJM. Tento předpoklad přípustnosti je dán a dovolání je důvodné.

48. Soudy vyšly ze zjištění, že na účet žalobce, ze kterého byla placena kupní cena a na kterém byly uloženy jeho výlučné prostředky, byly před placením kupní ceny uloženy i prostředky v SJM ve výši 28 131 Kč. Soud prvního stupně pod bodem 36. rozsudku konstatoval: „Pokud pak byla kupní cena pozemku uhrazena převodem z účtu žalobce, nelze určit, jaké konkrétní prostředky byly na zaplacení použity a je tak třeba mít za to, že kupní cena byla hrazena částečně z peněz náležejících do SJM. Pozemek p. č. 1 v k. ú. B. se tak stal součástí společného jmění manželů.“ Stejný názor zaujal i odvolací soud.

49. Právní otázka, na které rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, je, zda v případě, že kupní cena za nemovitost, kterou měl nabýt jeden z manželů do výlučného vlastnictví, byla hrazena z účtu, na kterém byly jak prostředky původem z výlučného, tak i ze společného majetku, je tato nemovitost nutně ve společném jmění manželů.

50. Vzhledem k tomu, že k nabytí pozemku došlo v roce 2007, je třeba postupovat podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

51. „Společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka“ [§ 143 odst. 1 písm. a) obč. zák.].

„Peněžní prostředky na účtu vedeném peněžním ústavem na základě smlouvy o běžném účtu nebo smlouvy o vkladovém účtu nejsou v majetku majitele účtu, v jehož prospěch byl tento účet zřízen, nýbrž v majetku peněžního ústavu. Oprávnění majitele účtu, spočívající v tom, aby na základě jeho příkazu byly vyplaceny peněžní prostředky z účtu, představuje pohledávku z účtu u peněžního ústavu“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. [35 Odo 801/2002](#)).

52. V další věci Nejvyšší soud uvedl: „Důsledkem takového postupu však není skutečnost, že se výlučné finanční prostředky žalobkyně staly po jejich vložení na účet a následném výběru finančními prostředky tvořícími součást společného jmění manželů, ale zůstaly ve výlučném vlastnictví žalobkyně. Na tom nemůže ničeho změnit ani skutečnost, že na účtu žalovaného se v době vkladu nacházely již i prostředky tvořící společné jmění manželů. Samotným uložením výlučných finančních prostředků na účet u peněžního ústavu a jejich následným výběrem nedochází ke změně právního režimu v tom smyslu, že by se uvedené finanční prostředky staly součástí společného jmění manželů“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#)).

53. Není důvodu, aby nebylo možné rozlišovat mezi výlučnými prostředky a prostředky náležejícími do SJM, byť jsou uloženy na jednom bankovním účtu. Opačný závěr by nedůvodně nutil manžele k zakládání „oddělených“ bankovních účtů, přičemž se však může v každém konkrétním případě stát, že na účet s prostředky ve výlučném majetku bude připsána (být bagatelní) částka ze SJM; v takovém případě není správný závěr, že by výlučné prostředky nebylo - v poměrech konkrétní věci - možné od společných odlišit. Jestliže byly na účet u peněžního ústavu patřící jednomu z manželů uloženy jeho výlučné peněžní prostředky i prostředky pocházející ze společného jmění manželů, neznamená to, že by bez dalšího na všechny platby z tohoto účtu bylo nutné pohlížet jako na plné nebo částečné platby ze společného jmění manželů. Bude vždy záležet na okolnostech dané věci, na výši uložených prostředků, jejich původu a na výši platby. Stejný závěr se podává i z rozsudku Nejvyššího soudu ze

dne 25. 9. 2012, sp. zn. [22 Cdo 638/2011](#).

54. V případě přijetí opačného názoru by žalované postačovalo zaslat žalobci před nákupem pozemku na účet bagatelní částku pocházející ze SJM, čímž by docílila znemožnění nabytí pozemku žalobcem do jeho výlučného vlastnictví (*argumentum ad absurdum*).

55. V této věci soudy nezvažovaly, zda výše výlučných prostředků uložených na bankovním účtu dovolatele v době platby byla dostatečná k úhradě kupní ceny pozemku a nepřihlédly k okolnostem věci, zejména k obsahu kupní smlouvy a k prohlášení žalované o původu kupní ceny - k tomu viz níže.

56. Rozhodnutí odvolacího soudu, pokud vychází z toho, že pozemek byl zakoupen alespoň zčásti ze společných prostředků a je součástí SJM, je tak v této části předčasné, a tudíž i nesprávné (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

K povaze prohlášení v kupní smlouvě:

57. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že odvolací soud nesprávně vyhodnotil povahu prohlášení, které žalovaná učinila v kupní smlouvě ze dne 28. 6. 2007. Prohlášení nelze posuzovat jako jakousi „modifikační“ dohodu ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. [22 Cdo 2779/2008](#), jak soudy uvedly, neboť prohlášení manželky není dohodou, nýbrž jednostranným projevem vůle. Dovolatel však v této souvislosti neuvádí konkrétní předpoklad přípustnosti dovolání.

58. Dovolací soud však pro úzkou spojitost s předchozím bodem k tomu uvádí: Soudy považovaly prohlášení žalované v kupní smlouvě, že kupovaný pozemek patří do výlučného vlastnictví žalobce, za irelevantní; soud prvního stupně odkázal na judikaturu týkající se způsobů modifikace společného jmění (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. [22 Cdo 2779/2008](#)) a uzavřel, že takové prohlášení nemůže změnit zařazení věci do SJM; tomu přisvědčil i odvolací soud.

59. Závěry uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu se však uplatní pouze tam, kde věc byla nepochybně v SJM. Kupní cena za pozemek nemusela být žalobcem zaplacená nutně z prostředků v SJM, a to z toho důvodu, že na účtu se nacházely jak prostředky ze společného jmění, tak prostředky z výlučného vlastnictví žalovaného (viz výše). V takovém případě prohlášení žalované nabývá významu, neboť je důležité pro posouzení, zda došlo k nabytí věci za prostředky tvořící SJM, za prostředky výlučné, či jak za prostředky společné, tak i výlučné. Soudy tak pochybily, když uvedené prohlášení považovaly za nevýznamné.

60. Je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost. Je-li soukromá listina použita proti osobě, která listinu zjevně podepsala, nebo proti jejímu dědici nebo proti tomu, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, má se za to, že pravost a správnost listiny byla uznána (§ 565 o. z.)

61. Prohlášení žalované obsažené v čl. III. odst. 2 kupní smlouvy ze dne 28. 6. 2007 je obsahem soukromé listiny podle § 565 o. z., který pro případ, že listina je použita proti osobě, která ji zjevně podepsala (zde proti žalované) stanoví vyvrátitelnou domněnku pravosti a správnosti listiny. Důkazní břemeno ohledně skutečností, které by vylučovaly pravost a správnost listiny, leželo na žalované. Jestliže žalovaná nikterak relevantně nepochybnila pravost a správnost soukromé listiny a neprokázala opak toho, co se v ní uvádí, a pokud v ní žalovaná deklarovala, že prostředky užití ke koupi pozemku nepocházejí ze SJM, pak závěr, že kupní cena byla uhrazena, byť částečně, z prostředků ze SJM, je za situace, že na účtu byly uloženy i výlučné prostředky žalobce, přinejmenším předčasný.

62. Jinak řečeno: Jsou-li na účtu u peněžního ústavu patřícím jednomu z manželů uloženy peněžní prostředky původem jak ze SJM, tak i z výlučného majetku, přičemž za prostředky z tohoto účtu nepřevyšující výši uložených výlučných prostředků je pořízena věc výslovně do vlastnictví toho, jehož výlučné prostředky byly v dostatečné výši na účtu uloženy, a druhý manžel výslovně souhlasí s tím, že jde o věc pořízenou za výlučné prostředky, je třeba vyjít z toho, že i nabytá věc je ve výlučném vlastnictví. Důkaz o opaku je na tom, kdo to popírá.

63. Pokud tedy odvolací soud uzavřel, že „je třeba mít za to, že kupní cena byla zaplacená částečně z peněz náležejících do společného jmění manželů,“ aniž by vzal v kontextu okolností této věci v potaz prohlášení žalované v kupní smlouvě a jeho důsledky, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

K otázce právního režimu stavby:

64. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že dosud nebyla dovolacím soudem řešena otázka, týkající se právního režimu stavby na pozemku (ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů), která byla do katastru nemovitostí zapsána před 1. 1. 2014, ve prospěch jednoho z manželů, a jako samostatná věc po 1. 1. 2014 přestala existovat a stala se součástí věci hlavní (pozemku). Podle dovolatele je vyloučeno, aby soud jako předběžnou otázku hodnotil vlastnictví věci, která zanikla.

65. Tato otázka je však řešena konstantní judikaturou. „Režim podle ustanovení § 506 o. z. se nevztahuje na stavby, které jsou věci ve smyslu občanskoprávním a vznikly před 1. 1. 2014. Aby se takové stavby staly součástí pozemku, musel by být naplněn předpoklad uvedený v § 3054 o. z., tedy že vlastník pozemku je zároveň vlastníkem stavby stojící na tomto pozemku“ (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [22 Cdo 892/2016](#)). V této věci je mimo jiné sporné, zda stavba je či není součástí SJM, tato otázka by musela být v předchozím řízení postavena najisto.

66. Tato námitka tak nemůže založit přípustnost dovolání.

67. Dovolací soud nepřehlédl argumentaci odvolacího soudu ohledně vlastnictví stavby pod bodem 16. rozsudku, kterou dovolatel nijak nezpochybnuje; jde o aplikaci závěrů rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. [31 Cdo 2008/2020](#). I kdyby se tak v dalším řízení postavilo najisto, že pozemek je ve výlučném majetku žalobce, nemělo by to bez dalšího za následek závěr o tom, že dům není součástí SJM účastníků.

K údajné transformaci práva ze smlouvy o smlouvě budoucí:

68. Tvrzený důvod přípustnosti dovolání pro rozpor se stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. [Cpj 86/71](#), k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, publikovaným pod č. 42/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní, není dán; dovolatel údajný rozpor blíže nevysvětluje a toto stanovisko se o smlouvě o smlouvě budoucí vůbec nezmiňuje. Ostatně, i kdyby tu o dovolatelem tvrzenou transformaci mohlo vůbec jít, muselo by k nabytí vlastnického práva na základě takové smlouvy přistoupit zaplacení kupní ceny; režim nabyté věci by se tak nutně musel řídit původem prostředků užitých na zaplacení kupní ceny, nikoliv tím, kdo byl účastníkem uvedené smlouvy.

K námitce relativní neplatnosti:

69. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v otázce uplatnění námitky relativní neplatnosti. Odkazuje přitom na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. [21 Cdo 948/2006](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. [26 Odo 694/2006](#) a rozsudek

Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. [30 Cdo 437/2003](#).

70. Odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu ohledně uvedené, žalobcem tvrzené námitky neplatnosti, jsou natolik kusá, že jejich správnost nelze věcně přezkoumat. Nesplňují nároky kladené na odůvodnění rozhodnutí, uvedené v § 157 odst. 2 o. s. ř., a řízení je tak postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.)

71. Již jen na okraj, aniž by dovolací soud předjímal závěr o tom, zda takovou námitku žalovaná skutečně uplatnila, se uvádí, že v dalším řízení lze přihlídnout k tomu, co se o námitce relativní neplatnosti uvádí v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2004, sp. zn. [32 Odo 722/2003](#), a také k tomu, že takovou námitku je třeba adresovat všem účastníkům údajně neplatného právního jednání (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. [26 Odo 694/2006](#)).

K zamítnutí žaloby na zrušení práva žalované užívat pozemek, jehož součástí je stavba, a aby jí bylo uloženo tento pozemek vyklidit; k aplikaci § 768 a 769 o. z.:

72. Přípustnost dovolání ohledně řešení uvedené otázky spatřuje dovolatel v tom, že doposud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena otázka podmínek k projednání žaloby podané s odkazem na ustanovení § 769 a § 768 o. z.

73. Žalobce se domáhal, aby pro případ, že by nebylo vyhověno žalobě na vyklizení, bylo zrušeno právo žalované užívat pozemek, jehož součástí je stavba, aby jí nebylo přiznáno právo na náhradní bydlení a aby jí byla uložena povinnost pozemek vyklidit. Tvrdil, že žalovaná nemovitost i nadále užívá, za užívání nic nehradí, považuje soužití s žalobcem za nesnesitelné a neudržitelné. Žalobce si byl proto nucen zajistit jiné dočasné bydlení, aby ušetřil zúčastněné trvalých sporů.

74. Podle formulace žalobního návrhu („aby bylo zrušeno právo žalované užívat pozemek“ jehož součástí je stavba) jde o nárok uvedený v § 768 o. z., nikoliv v § 769 o. z.; posledně uvedené ustanovení se týká případů, kdy manželé neměli k domu nebo bytu, v němž se nacházela jejich rodinná domácnost, stejné, popřípadě společné právo, a nepředpokládá zrušení práva jednoho z manželů k bydlení; nárok, který žalobce uplatnil a o kterém soud prvního stupně rozhodoval pod bodem II rozsudku, je upraven jen v § 768 o. z. Ustanovení § 769 o. z., které neumožňuje zrušení práva v nemovitosti bydlet, by se uplatnilo až v případě, že by soud zjistil, že v této věci je žalobce výlučným vlastníkem pozemku, jehož součástí je dům (příp. domu samotného, pokud by se k 1. 1. 2014 nestal podle § 3054 o. z. součástí pozemku, neboť dům a pozemek měly různý vlastnický režim). To se však zatím nestalo a proto § 769 o. z. nebyl aplikován a na jeho výkladu rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí. Pokud by jeho aplikace byla na místě, postačí žalobní návrh na vyklizení, o kterém soud prvního stupně rozhodoval pod bodem I rozsudku.

75. Výkladem § 768 o. z. se dovolací soud již zabýval v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. [26 Cdo 1040/2021](#), ve kterém uvedl, že ze znění tohoto ustanovení (§ 768) plyne, že míří především na případy zrušení společného práva nájmu (§ 745 o. z.) či na jiné obligační tituly stejného nebo společného práva bydlení, čemuž nasvědčují hlediska uvedená v § 768 odst. 1 věta za středníkem o. z., ke kterým by měl soud přihlížet při rozhodování o tom, kterému z manželů dosavadní právo zruší a za jakou náhradu. Nelze vyloučit použití uvedeného ustanovení i na věcněprávní tituly (např. společná služebnost užívání bytu), nebude se však vztahovat na společné právo v bytě nebo domě ve společném jmění manželů či stejné právo v rámci podílového spoluvlastnictví manželů. Samostatná úprava vypořádání společného jmění manželů (§ 736 a násl. O. z.) a samostatná úprava zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví (§ 1140 a násl. O. z.) použití § 768 o. z. neumožňuje. To, že jej nelze použít na nemovitost ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, vyplývá z hypotézy § 768 odst. 1 o. z. („manželé měli k domu nebo bytu, v němž se nacházela jejich rodinná domácnost, stejné, nebo společné právo“). Proto jeho aplikace v této věci

nepřicházela do úvahy, byť i z jiných důvodů, než uvedl odvolací soud; nicméně výrok jeho rozhodnutí je v této části v souladu s judikaturou dovolacího soudu.

76. Dovolání proti této části rozsudku (tj. proti výroku rozsudku odvolacího soudu pod bodem I., pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II) tak není přípustné; proto je dovolací soud, pokud směřuje do výroku pod bodem I rozsudku odvolacího soudu, pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem II, odmítl (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

77. V dalším řízení může vyjít najevo, že zatímco pozemek je ve výlučném majetku žalobce, dům je součástí SJM, a tak se nestal k 1. 1. 2014 součástí pozemku (§ 3054 o. z.). Jestliže se tedy v průběhu řízení ukáže, že vztah pozemku a stavby na něm zřízené věc je možné po právní stránce - z hlediska § 3054 o. z. - posoudit jinak než podle účastníkova (zde žalobcova) právního názoru, vyzve jej soud, aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností; zejména aby uvedl, zda pro tento případ žádá vyklizení samotného pozemku a případně doplnil potřebná tvrzení a navrhl potřebné důkazy (§ 118a odst. 2 a 3 o. s. ř.). Soud může v takovém případě rozhodnout o vyklizení samotného pozemku, avšak žalobu v části, pokud se jí žalobce domáhá vyklizení domu jako jeho součásti, zamítnout. Tím však dovolací soud nijak nepředjímá výsledek řízení.

78. Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je částečně důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu v dotčené části a v nákladových výrocích zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud zčásti i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně v rozsahu zrušení (tj. pokud jde o výrok o vyklizení nemovitosti a v nákladových výrocích) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).